

Koeru Keskkool

VAO KOOLI AJALUGU AASTATEL 1840–2004

Uurimistöö

Autor: Kedy Kopti, 11. klass

Juhendaja: õp Siret Pärtel

Koeru 2026

SISUKORD

SISSEJUHATUS.....	3
1. VAO KOOL AASTATEL 1840–1949	4
1.1. Uus koolimaja	4
1.2. Kooli kolimine mõisa.....	6
1.3. 100. aasta juubeli tähistamine	12
1.4. Koolielu 40ndatel.....	13
2. VAO KOOL AASTATEL 1950–2004	16
2.1. Muutuste aastad koolis.....	16
2.2. 150. aasta juubeli tähistamine	22
2.3. Koolielu 90ndatel.....	23
2.4. Koolielu sajandi alguses	25
3. VAO KOOLI SULGEMINE.....	27
KOKKUVÕTE	30
KASUTATUD MATERJAL	31
LISA 1. KRONOLOOGIA	33
LISA 2. KOOLI SEADUSED JA TÄHELEPANEMISED	34
LISA 3. KOOLIPERE ÜHISPILDID	35
LISA 4. KOOLI LÕPUTUNNISTUSED	36
LISA 5. KLASSIPILDID.....	38
LISA 6. KOOLIJUHATAJAD	41

SISSEJUHATUS

„Väikses koolis peab kõike tegema, on see sport, muusika, näitemäng või midagi muud.“ (Vao Algkooli vilistlase Uno Aan)

Antud uurimistöö teema on „Vao kooli ajalugu aastatel 1840–2004“. Töö eesmärk on anda ülevaade Vao kooli ajaloost erinevatel ajajärgudel ning see talletada. Teema valikul lähtuti soovist saada rohkem teada oma kodukoha ajaloost ja esivanemate kooliajast Vao koolis. Uurimistöös käsitletakse, kuidas muutused Eesti riigi ajaloos on mõjutanud õppetööd koolis.

Töö koosneb kolmest peatükist. Esimeses antakse ülevaade Vao kooli ajaloost aastatel 1840–1949, teises aastatel 1950–2004 ning kolmandas Vao kooli sulgemisest, selle põhjustest ja tagajärgedest.

Vajalik materjal koguti Koeru valla hariduselu käsitlevatest raamatutest, Vao Algkooli kroonikast, vanadest ajalehtedest ning varasematest uurimistöödest. Lisamaterjali saadi Koeru Keskkooli arhiivist, Eesti NSV Riiklikust Ajaloo Keskarhiivist ja Rahvusarhiivist. Illustreeriv pildimaterjal pärineb Vao kooli fotoalbumitest, Eesti Muuseumite Veebivärvast ja fotoinfosüsteemist Fotis.

Uurimistöö lisas asuvas kronoloogias (Lisa 1) on välja toodud kooli tähtsamad muutused ajalises järjestuses.

1. VAO KOOL AASTATEL 1840–1949

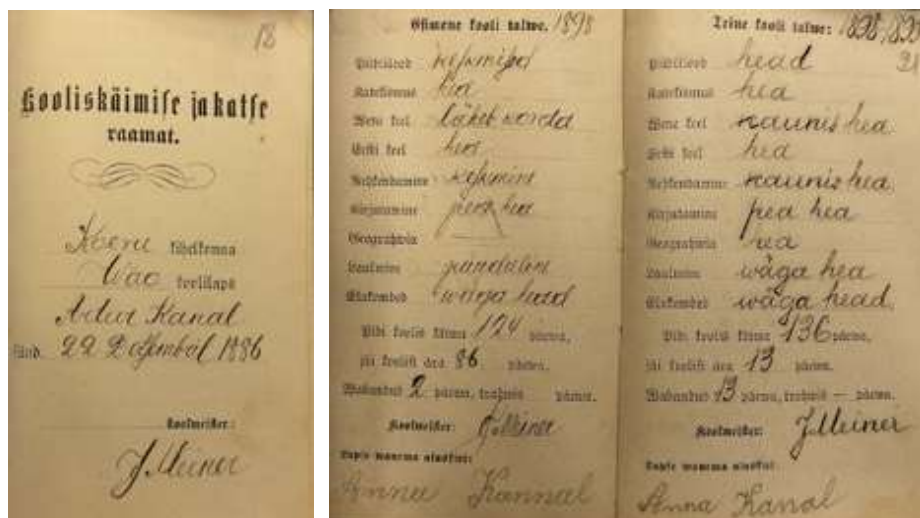
Vao kooli asutas 1840. aastal Vao mõisnik Christoph Bernhard von Brevern. Koolihoone asus Paide-Põltsamaa risttee lähedal Mihkli talu saunas. Maja on hävinenud. Mõisnik Brevern oli enne asutanud ka väikelaste kooli, mis töötas aastani 1887. Seal õppisid lapsed kümnenda eluaastani ja seejärel siirdusid Vao küla algkooli. (Järva Teataja, 2014; Järva Teataja¹, 1940)

1.1. Uus koolimaja

Uus koolimaja ehitati Vao külla 1856. aastal vana Paide maantee äärde Andrese ja Taaveti talude piirile, praegusele Tamme tee 6 krundile. Õppetöö toimus kitsastes oludes. Peale klassiruumi ja koolmeistri elutoa oli majas rehetuba ja rehealune. Koolmeistri aastapalk oli 60 rubla ja ta sai kasutada neli tiinu põllumaad. Juhul, kui ta ise maad ei soovinud harida, sai ta selle rentimise eest saadava 40 rubla endale. (Järva Teataja, 2014; Pikkpärg, 1965; Maa Hääl, 1940)

Esimestel aastakümnetel pandi koolis pearõhk piibliloo, katekismuse ja kirikulaulude õpetamisele. Lisaks õpetati ka lugemist, kirjutamist ja arvutamist. Õpetamisel maksis põhimõte, mida üks mõisnik oli kooli ülevaatusel koolmeistrile käratanud: „Mis talulaps kirjaoskusega teeb; õpeta neid, kuid ära sa neid targaks tee!“ 1860. aastal läks koolide ülalpidamine valla kätte ja 1887. aastal haridusministeeriumi alla, tänu millele paranes koolides hariduse andmine. Tsaarivalitsuse ajal tegutses kool 3-klassilisena ja ühe õpetajaga. Koolimajana kasutuses olnud maja hävis hiljem tulekahjus. (Järva Teataja, 2014; Pikkpärg, 1965; Maa Hääl, 1940)

19. sajandi lõpul ja 20. alguses oli igal lapsel kooliinspektori poolt antud kooliskäimise ja katseraamat (Joonis 1). Seal olid kirjas kooli seadused (Lisa 2) ja sinna lisati õppeaasta lõpus hinnangud ning koolis käidud, puudutud, vabandatud ja trahvitud päevade arv. Koolis pidid lapsed käima kolm talve, mille jooksul õpiti piiblilugu, katekismust, vene ja eesti keelt, rehendamist, kirjutamist, geograafiat, laulmist ning elukombeid. Saavutatud tulemusi hinnati sõnaliste hinnangutega: väga hea, õige hea, kaunis hea, hea, keskmine, läheb korda ja puuduline. Hiljem hakati kasutama ka numbrilist hindamist: 5 – väga hea, 4 – hea, 3 – läheb korda, 2 – kehv, 1 – üsna kehv, 0 – ei olnud midagi leida. (Vaali, Vao ja Väinjärve mõisa koolilaste teadete ja hinnanguraamatud, 1898–1912)

Joonis 1. Artur Kanali kooliskäimise raamat aastatel 1898–1900 (Samas)

1911. aasta 18. jaanuaril toimus ülevenemaaline ühepäevane algkoolide loendus. Vao Algkoolist vastas küsimustele õpetaja Jaan Nurk, kes esitas järgmised andmed:

- kool ja arstiabi asus kihelkonna kirikust viie versta kaugusel;
- õppetöö oli tasuta ja kestis 15. oktoobrist 10. aprillini (135 päeva);
- päevas toimus 6 ja nädalas 33 õppetundi ning lühendatud tunnid olid esmaspäeval ja laupäeval;
- 1909.–1910. õppeaastal lahkus koolist teadmata põhjustel üheksa õpilast;
- 1910. aastal ei võetud kooli vastu kahte õpilast põhjusega „kooli hiljem tulemine“;
- 1910. aastal lõpetas täielikult koolikursuse kaks poissi ja üks tüdruk;
- 1911. aastal oli kooli nimekirjas 23 õpilast (11 poissi ja 12 tüdrukut);
- eksamid toimusid 6.–10. aprillini;
- õppevahenditeks olid seinakaardid, pildid ja gloobus koguväärtuses 21 rubla ja 25 kopikat;
- lisaõppeainena õpetati laulmist, mille saavutatud tulemused oli head;
- koolihoone maksumus oli 600 rubla;
- kooliruumid ei olnud õppetöö jaoks kohased, kuna talvel olid ruumid külmad ja käimlad asusid väljas;
- õpetaja põhipalk oli aastas 190 rubla. (Andmed Järvamaa algkoolide kohta, 1911)

1.2. Kooli kolimine mõisa

Tsaariajal ehitatud või koolideks kohandatud hooned olid kõikjal lagunened ja muutunud koolimajadena kõlbmatuteks. Mõisate ülevõtmise ja maareformi käigus läksid mõisate härrastemajad koos kõrvalhoonete ja parkidega Eesti Vabariigi valdusesse. Väinjärve valla piiridesse jäi üheksa mõisa ja viie mõisa härrastemajadest said koolid. Mõisate minek koolide käsutusse ei läinud kiiresti, sest asjaajamine võttis aega ja mõnel juhul venitati põhjendamatult. Mõisate endised omanikud ei pooldanud seda olukorda, et koolid mõisatesse kolivad, ja vahel tekkis tüli kooliruumide pärast. Vald püüdis igati kaasa aidata, et koolitöö saaks toimuda heades tingimustes. (Härma, 1999)

1921. aasta sügisel koliti Vao kool pärast mõisate võõrandamist Vao mõisa härrastemajasse (Joonis 2), mis asus Koeru-Paide maantee ääres. Koeru poolt tulles oli otse peahoone suunas umbes 700 meetri pikkune puudeallee, mille äärde jäi mõisa magasiait ja peahoone läheduses paiknes osaliselt ümber ehitatud kuivatihoone. Teised hooned olid peaaegu tundmatuseni ümber ehitatud. Endine härrastemaja oli ühekorruseline poolkelpkatusega puidust hoone, mis valmis 19. sajandi algul ja sajandi lõpul lisati hoone ühte otsa kivist tiibhoone. Maja mõlemal pool asusid osaliselt lahtised, osaliselt akendega piiratud verandad, millest vasakpoolne on hävinenud. (Järva Teataja, 2014; Järva Teataja₁, 1940; Särg, 2023)

Joonis 2. Vao mõisa härrastemaja (Muis.ee2)

Vao Algkooli esimene koolijuhataja mõisas, Tartust pärit Viktor Künnapuu oli varem töötanud õpetajana Lõuna-Eesti koolides. 1921. aastal kolis ta koos perega Koeru ja asus elama Aruküla

mõisavalitseja majja, kus elas veel teisi õpetajate perekondasid. Esmalt töötas Viktor Künnapuu ühe õppeaasta Koeru Algkoolis, kuid siis pakuti talle Vao Algkoolis juhataja kohta, mille võttis vastu. Õpetajana töötas koolis Anna Salmisto. Algul tegutses kool mõisas 4-klassilisena ja kahe õpetajaga. Hiljem lisandus kolmas õpetaja ja klasside arv suurenes kuueni. Esimesed aastad olid koolile väga rasked, kuna mõisas elav valitseja Eduard Lueder tekitas koolitööle mitmeid takistusi. Õppetöö toimus kitsastes ruumides kahes vahetuses ja kõrvalruumist kostva koera haukumise saatel. 1922. aastal muudeti kool 6-klassiliseks algkooliks. 1923. aastal töötas Väinjärve vald välja oma koolivõrgu, määrares koolipiirkonnad. Vao Algkoolis pidid käima Vao küla, Koidu, Ellavere ja Vao asunduste lapsed. Alles 1928. aastal saadi Eduard Lueder majast välja ja mõis täiesti kooli valdusesse. (Aan, 2010; Härma, 1999; Ilomets, 1996; Järva Teataja¹, 1940; Kukk, 2000)

Koolis õppimine oli ettevalmistus leeriks, pearõhku pandi piiblilugude ja katekismuse õpetamisele ning kirikulaulule. Lisaks õpetati lugemist, kirjutamist ja natuke arvutamist. Õpitulemusi käis kord aastas kontrollimas Koeru koguduse pastor koos kohaliku mõisniku ja koolivanemaga. Kuulama olid oodatud ka lapsevanemad. Õpilastest moodustasid umbes kaks kolmandikku mõisatööliste perekonna lapsed ja ülejäänud olid Vao külalapsed. Seetõttu kandis algul osa kooli ülalpidamise kuludest mõis ja ülejäänud jäi vallakogukonna kanda. Pärast seitsme väikese valla liitmist üheks Väinjärve vallaks jäi kooli ülalpidamine täiesti vallavalitsuse kanda. Kuna raha vajalikeks kulutusteks piisavalt ei saadud, püüti lississetulekuid hankida maksuliste etenduste näol. Neid toimus keskmiselt kolm korda aastas ja saadud tulu kasutati peamiselt kooli raamatukogu täiendamiseks ning õppevahendite ja inventari soetamiseks. (Pikpäärg, 1965)

Koolimaja (Joonis 3) asetuse tõttu, ilmakaarte suhtes, asusid klasside aknad nii, et õpilased nägid päikest alles peale lõunat. Koolis oli kolm klassiruumi, milles olid suured ahjud, mis andsid piisavalt sooja. Ruumid jätsid esteetiliselt soovida. Õpetaja Erika Palmberg kirjeldas olukorda järgnevalt: „Värvimata ja määrdunud seintel olid ilustuseks lutikad, avamata kahekordse akende vahel koolnud kärbsed ja need teised sitikad ja putukad, kelle isikut võimatu selgeks teha.“ Puudu oli põrandapinnast, mistõttu õpilased pidid veetma terve päeva klassiruumis, sest puudusid koridor ja jalutusruum. Kooliõu oli piiratud mõisamajapidamise ajast tallide ja aitadega. Välikäimlad, mida kasutasid peale õpilaste ja õpetajate veel lähedal elavad inimesed, asusid palliplatsi ääres ja ei jätnud esteetilist muljet. (Palmberg, 1934)

Joonis 3. Vao koolimaja 1930. aastal (Vao Algkooli fotokroonika, 1930–1940)

Koolipingid ei olnud sobilikud, kuna olid liiga kõrge istmega ja langus lauaplaadiga, mis ulatus nii kaugele sülle, et pinki istuda oli kitsas. Kasutusel olid puutahvlid, millest osad paiknesid seintel ja teised jalgadel. Õppevahendite poolest oli kool väga vaene. Kasutada oli kuus õigekirjatabelit, neli seinakaarti, kaks gloobust, mõni geomeetiline kujund, Archimedese seadus, piirituse lamp, katseklaas ja mikroskoop. Kõige suurem puudus oli loodusõpetuse õpetamiseks vajalikest vahenditest, keemilisi aineid ei olnud ja katseid teha ei saanud. (Palmberg, 1934)

Koolil puudusid internaat ja kantselei. Riietehoiuks oli eraldi ruum. Talvel ööbisid vahel mõned lapsed paar nädalat kooliteenija küllaltki avaras tagumises toas. (Palmberg, 1934)

1931. aastal peeti suurejooneliselt koolijuhataja Viktor Künnapuu 50. tööjuubelit ja 70. sünnipäeva (Joonis 4), millel osalesid tema lähedased; Vao ja Koeru kooli õpetajad; Haridusministeeriumi, Eesti Õpetajate Liidu, Järva Koolivalitsuse ja Väinjärve valla esindajad ning kohalikud elanikud. (Vao Algkooli fotokroonika, 1930–1940)

Joonis 4. Koolijuhataja Viktor Künnapuu 50. tööjuubel (Muis.ee1, 1931)

1932.–1933. õppeaastal töötas Vao kool kolme klassikomplektina. Esimeses komplektis olid koos nelikümmend I ja II klassi õpilast (8–10aastased), teises kolmkümmend üks III ja IV klassi õpilast (10–14aastased) ja kolmandas kakskümmend kolm V ja VI klassi õpilast (14–16aastased). Palmberg iseloomustas kooliolukorda järgnevalt: „Leidus õpilaste seas nõrgamõistuslikke, kes istus kolmandat aastat klassis ja veelgi polnud võimeline kolmetähelist sõna õieti kirjutama. Kolmandas klassis oli üks kolmeteistkümneaastane poiss, keda mitu aastat klassis kinni peetud ja kellest saanud esimesejärgu sulipoiss.“ (Palmberg, 1934)

Õpetajad andsid nädalas ligikaudu kolmkümmend ainetundi. Anda tuli kõikides klassides enamikku õppeaineid. Lisaks ainetundidele oldi klassijuhataja, juhendati aineringe ja korraldati koolipidusid. Kuigi õpetajatel oli igapäevast koolitööd palju, tegutseti aktiivselt väljaspool kooli, osaledes Koeru Haridus- ja Kultuuriseltsi tegemistes. (Palmberg, 1934)

Iga-aastase traditsioonina tehti kogu kooli ühispilt koos koolijuhataja ja õpetajatega koolimaja või pargi taustal. Eraldi pilt tehti koolilõpetajatest ehk kuuendast klassist. Lisaks jäädvustati tähtsamaid koolisündmusi. (Vao kooli fotokroonika, 1930–1940)

1930ndate esimesel poolel käisid õpilased koolis riietega (Joonis 5), mis neil parasjagu olemas olid. Tüdrukud kandsid kleite, seelikuid, põllesid, kampsuneid, pluuse ja sukki ning poisid lühikesi või pikki pükse, pluuse, sukki ja pintsakut. Jalanõudeks olid kingad või saapad. Kümneni lõpus hakkasid õpilased kandma koolivormi (Lisa 3). Tüdrukute igapäevavarõivaks oli valge kraega villane

kleit ja poistel villane pintsak. Pidulikel sündmustel kandsid tüdrukud valget pluusi ja tumedat pihikseelikut, poisid tumedaid pükse, triiksärki ja pintsakut. Kooli ühispildil oli kombeks, et tüdrukud paiknesid esimestes ridades ja enamasti istusid ning poisid seisis nende taga pinkidel või trepiastmetel. Esimeses reas olid õpetajad ja nende keskel koolijuhataja. Õpetajate riietus olid korrektne: naisõpetajatel kleit ning meesõpetajatel ülikond, hele triiksärk ja lips. (Vao kooli fotokroonika, 1930–1940)

Joonis 5. Kooli ühispilt 1935.–1936. õa (Vao Algkooli fotokroonika, 1930–1949)

Pärast Viktor Künnapuu lahkumist Vao koolist aastal 1931 määrati üheks aastaks kooli juhatama Anna Salmisto. Alates 1932. aastast oli koolijuhiks August Spirke, kes muretses koolile puhkpillid ja koolis alustas tööd orkester (Joonis 6) ning laulukoor, tänu millele elavnes küla seltsielu. Loteriidest ja pidudest saadud raha eest osteti koolile vajalikku inventari. 1934. aastal määrati uueks koolijuhiks Herman Avent. Tema eestvedamisel rajati kooliaed, korrastati kooliümbrust ja istutati puid ning põõsaid. (Aan, 2010; Kukk, 2000)

Joonis 6. Orkester koos juhendajatega Hermann Avent ja August Spirke (Kukemilk, 1933)

1934. aastal sõlmisid Põllutööministeerium ja Väinjärve vald maa omandamise lepingu, mille alusel andis ministeerium vallale tasuta kinnistu endisest Vao mõisast (Joonis 7). Maaseadusega riigistatud maadest eraldati Vao kooli otstarbeks maakoht Kooli nr A27, mille pindala oli 6,52 ha. (Maakoht Kooli nr A27, 1934)

Joonis 7. Vao mõisast eraldatud maade plaan (Maakoht Kooli nr A27, 1934)

Pärast kooli Vene haridusministeeriumi alla minekut muutus koolitöö iseloom – õpetus hakkas toimuma vene keeles. Ainult esimeses klassis oli lubatud kasutada abikeelena eesti keelt. Lisandus kaks uut õppeainet: vene ajalugu ja geograafia, mida õpetati samuti vene keeles hoolimata sellest, kui palju õpilased õpitavast aru said. (Pikkpärg, 1965)

1938. aasta 12. mail istutasid Vao kooli õpilased mõisa parki tamme Eesti Vabariigi esimese presidendi Konstantin Pätsi kroonimise tähistamiseks. 2010. aastal, mil möödus 170 aastat kooli loomisest, paigaldati suureks kasvanud tamme alla mälestusplaat koolile. (Järva Teataja, 2018)

1939. aastal otsustasid lapsevanemad korraldada koolis käivatele lastele igapäevase sooja eine. Selleks töid nad kooli toiduained ning toidu valmistamine jäi kooliteenijate hooleks. Esialgu registreerus sooja toidu saajaks ligikaudu kolmandik õpilaste koguarvust, kuid loodeti, et see arv tulevikus suureneb. (Järva Teataja, 1939)

1.3. 100. aasta juubeli tähistamine

4. augustil 1940. aastal tähistas Vao Algkool 100-aastaseks saamist. Koolipargis korraldati sel puhul suurem juubelipidustus, millest võttis osa üle 700 inimese. Aktuse avas kooli hoolekogu liige Johannes Püss, kes ütles: „Vana algkool on õnnelik, et võib alata teist sajandit uues sotsialistlikus vabariigis stalinliku konstitutsiooni päikese all.“ Sellele järgnes „Internatsionaal“ orkestrilt. Peokõne pidas haridusministeeriumi esindajana Järvamaa koolide inspektor Hermann Rajamaa, kes selgitas, kui suur tähtsus on sajal aastal koolielus ja märkis, millised suured ülesanded on koolil täita tulevikus. Lisaks kiitis ta väga koolijuhataja Herman Aventit, kes oli suure energia ja tahtejõuga pühendunud kooli arendamisele ja korrastamisele. Kiidusõnu sai ka kooli õppeaed, mis oli lühikese ajaga viidud eeskujulikkude korda ja oli Järvamaal esimeste seas. Inspektori kõnele järgnesid õpilastelt deklamatsioonid ja koorilt laulud. Pikema ülevaate kooliajaloost andis direktor Herman Avent. Tervitussõnu jagasid Eesti Kommunistliku Partei poolt J. Leesment, Järva maavanem Hugo Juhvelt ja Väinjärve vallavalitsuse esindaja, kes said õpilaste poolt kingituseks punaseid lilli. Tervitustelegrammid olid saatnud haridusminister J. Semper ja sotsiaalminister N. Ruus. Lisaks annetas haridusminister koolile juubeli puhul 330 krooni kitsasfilmi aparaadi ostmiseks ja sotsiaalminister 100 krooni kehvemate õpilaste toitlustamise korraldamiseks. Sisukale ja meeldejäävala aktusele ütles lõppsõna Johannes Püss ja aktus lõppes „Internatsionaali“ ja hümniga. Õhtul toimus pidu, kus õpilaste poolt esitati kolmevaatuseline lastenäidend „Uduallik“. (Järva Teataja², 1940; Rahva Hääl¹, 1940; Rahva Hääl², 1940; Sakala, 1940)

1.4. Koolielu 40ndatel

Järgnevad aastad pärast 100. aasta juubeli tähistamist olid koolile väga rasked. 1941. aasta sügisel lahkusid paljud õpetajad koolist ja uueks koolijuhiks sai Anton Pikkpärg ja õpetajaks Olümpiada Pikkpärg. Järgnes elu vene ja saksa võimu all. Sõja ajal viidi koolist ära entsüklopeediad, filmiaparatuur, õmblusmasin ja raadio. Õppetöö toimus kahes klassiruumis, kuigi õpilasi oli ligikaudu seitsekümmend. Plaanis oli maja remontida, kuid see jäi sõja tõttu tegemata. Samuti ei olnud raha õppevahendite muretsemiseks. Suur puudus oli jalanõudest, mistõttu õmblesid õpetajad lastele riidest susse klassiruumides käimiseks. Kooliruumi kütsid õpetajad ja vahel aitasid lapsevanemad. 1943. aastal tuli Narvast uus vene keele õpetaja Charlotte Elli. (Aan, 2010; Kuk, 2000)

1944. aasta suvel oli Saksa sõjavägi veel Vaol ja lapsed, kes väga kooli minemist ootasid, said sinna alles oktoobris. Sügisel muudeti kool 7-klassiliseks ja sai nimeks Vao Mittetäielik Keskkool. Õpetajate arv suurenes neljani ja õppetöö toimus kolmes klassiruumis, igas ruumis õppis koos kaks klassi. Kui õpetaja tegeles ühe klassiga, siis teine tegi kirjatööd ja vastupidi. Õppeainetena lisandusid vene ja saksa keel. Vene ajal algul õpikuid ei olnud ja saksa ajal kasutusel olnud õpikuid ei tohtinud kasutada. Igaüks pidi kodust muretsema endale kirjutamiseks mõne paberilehe või vihiku. Kõik õpetused olid mõjutatud Vene võimu propagandast. Korralikke klassitunnistusi ei olnud, hinded kanti tavalisele paberilehele ja päris tunnistused (Joonis 8) saadi alles õppeaasta lõpus ja kooli lõpetamisel anti õpilastele lõputunnistused (Lisa 4). Järgmisel õppeaastal saadi uued kooliõpikud. 1948. aastal ulatus õpilaste arv koolis läbi aegade suurimani – 94 õpilase. (Aan, 2010; Aan, 2015; Pikkpärg, 1965)

Joonis 8. Klassitunnistus (1948)

1946. aastal vajas kool hädasti juurde pedagooge ja nii asus esimesel septembril õpetaja kohusetäitjana tööle Gunhard-Meelik Rundu, kes oli lõpetanud Tapa Keskkooli ja kolis koos oma abikaasa Selma ja pojaga elama Vaole Selma kodutallu, seejärel väiksesse majja Vao mõisa pargis ning hiljem mõisahoonesse. Noor õpetaja Gunhard (Joonis 9) hakkas andma kehalise kasvatuse tunde ja ajalugu ning oli seitsmenda klassi juhataja. Gunhard tegeles kergejõustikuga ning mängis meeleldi korv- ja võrkpalli. Tema eestvedamisel rajati koolile võrkpalliplats, kus käis suveõhtutel vilgas mäng. Samal ajal asusid kooli õpetajana tööle Leili Breemraud, Helve Kukk (Pikkpärg), Akkila Liders, Elne Lang ja Mihkel Leppik. Enamik neist lahkus 1947. aasta kevadel, kuid Gunhard jäi Vaole õpetajaks kuni viiekümnendateni. (Rundu, 2002)

Joonis 9. Gunhard Rundu koos koolipoistega (Vao Algkooli fotokroonika, 1945–1974)

Pärast kooli tegelesid õpilased aktiivselt koolivälise tööga. Õpetaja Charlotte Elli juhendas näiteringi tegevust ja õpitud lavastustega esineti Kalitsas, Abajal ja Udeval. Kehalise kasvatuse õpetaja Gunhard õpetas õpilastele püramiide ja väikseid kahekõnega naljandeid ning korraldas spordivõistlusi. Kool osales Koerus Väinjärve valla võistlustel koos Koeru, Udeva, Tudre, Rõhu, Väinjärve ja Ramma koolide esindustega. Laulmisega tegelesid poisid Anton Pikkpärja juhendamisel ja tüdrukud Olümpiada Pikkpärja käe all. Kooli poolt korraldati vähemalt paaril korral aastas ühiseid matku naaberküladesse ja suvevaheajal vähemalt üks suurem ekskursioon. Igal võimalikul vabal hetkel mängiti õues erinevaid spordimänge. Talvistel pühapäevadel käidi suuskadega Riigimäel, Merja Linnamäel või Aruküla Mullamäel. (Aan, 2010; Aan, 2015)

Pärast Vao kooli lõpetamist suundusid sealsed lapsed õppima Koeru kooli. Väikesest maakoolist tulnud õpilaste jaoks oli see oluline muutus. Vao kooli lõpetanud Uno Aani üllatas esimesel koolipäeval Koeru koolis suur õpilaste arv – tema klassis õppis koguni 39 õpilast. Vao koolis oli sama palju lapsi kogu kooli peale kokku. Ta ei olnud näinud nii palju õpilasi korraga ühes klassiruumis. Ühel päeval otsustas ta sõbraga koolist paar päeva puududa, arvates, et nii suure õpilaste arvu juures ei märka keegi nende puudumist. Nende mõnepäevast puudumist esialgu ei märganud. See andis poistele julgust ning nad puudusid pikemat aega. Kui nad ühel päeval taas kooli läksid, kutsus klassijuhataja nad enda juurde ja uuris, miks neid koolis ei olnud. Poisid väitsid, et nad olid kogu aeg kohal olnud, kuid õpetaja ei olnud neid lihtsalt märganud. Hiljem tuli siiski tunnistada, et nad olid puudunud põhjusega. Klassijuhataja tegi neile tõsise noomituse ja poisid pidid ootama direktori määratud karistust. Pärast juhtunut imestasid poisid, kuidas õpetaja siiski aru sai, et neid koolis ei olnud, sest iga päev puudus klassist keegi. (Aan, 2015)

2. VAO KOOL AASTATEL 1950–2004

2.1. Muutuste aastad koolis

Seoses uue koolireformiga 1950. aastal muudeti kool uuesti 4-klassiliseks ja nimetati taas Vao Algkooliks. Koolis oli õpilasi umbes nelikümmend, kuid see arv hakkas hiljem vähenema. Lahkusid õpetajad Charlotte Elli ja Gunhard-Meelik Rundu, kes läksid tööle Udeva kooli. Gunhard käis Vaolt Udevale tööle rattaga või jalgsi ja talvel suuskadega. 1953. aastal tehtud remondi käigus vahetati koolimaja katus ja osa põrandaid ning ehitati uued ahjud. Remondikulud jäid 1500 rubla ulatusse. Sama aasta sügisel mõõdeti maakorraldaja poolt maa-ala kooliaia rajamiseks. Kool muretses istutusmaterjali puuvilja- ja marjaaia jaoks Mäe puukoolist, lootes juba järgmisel aastal näha 37 viljapuud 20 sordist ning ligi 150 karusmarja- ja sõstrapõõsast. Lisaks rajati vaarikaistandus ja muretseti kaheksa maasikasorti. Plaanis oli piirata aed planktaraga ja istutada kaitseks tuule vastu kuusehekk. 1954. aastal lahkus Koeru kooli direktori kohalt Evald Lindsalu ja uueks juhatajaks määrati Gunhard-Meelik Rundu, kes töötas seal hinnatud koolijuhina kolmkümmend kolm aastat. (Aan, 2010; Tulikas, 1953; Vao Algkooli kroonika, 1957–2004)

1957. aastal läks pensionile koolijuhataja Anton Pikkpärg ja asemele määrati tema abikaasa Olümpiada Pikkpärg. Viljandi pedagoogilisest koolist lisandus õpetaja Mare Liiva (Takk), kes oli sportliku ellusuhtumisega ja lõi kaasa näiteringi töös. Koolitöö algas suvevaheajal remonditud ruumides. Õpilasi oli 18 ja õppeained olid õpetajate vahel jaotatud. Olümpiada Pikkpärg andis kõikides klassides eesti keelt ja laulmist, kolmandas ja neljandas vene keelt, neljandas geograafiat ja loodusõpetust, kokku 28 tundi nädalas. Õpetaja Mare Liiva õpetas kõikides klassides aritmeetikat, joonestamist, tööõpetust, kehalist kasvatust ning teises vene keelt ja neljandas ajalugu, kokku 24 tundi nädalas. Esimese ja teise klassi klassijuhatajaks oli Mare ja kolmanda ja neljanda klassijuhatajaks Olümpiada. Hiljem töötas kool kahe komplektina nii, et üks õpetajatest andis kõiki tunde ühele komplektile ja teine õpetaja teisele. Välja arvatud laulmine, mida andis kõigile Olümpiada, ja kehaline kasvatus, mida andis õpetaja Mare. Lisaks juhtis õpetaja Mare Liiva pioneeritööd. 1958. aasta aprillis asutati kooli Punase Risti Seltsi organisatsioon, mille esimeheks valiti Olümpiada. Õpilased, kes pioneeritöös kaasa ei löönud, olid oktoobrilapsed. 1959.–1960. õppeaastal ehitati kooliaia ümber tara, tehti ruumides sanitaarremont, parandati ja värviti mööblit ning korrastati spordiplats. (Aan, 2010; Vao Algkooli kroonika, 1957–2004)

1960. aastal siirdus koolijuhataja Olümpiada pensionile. Kooli hakkas juhatama tema tütar Helve Kukk, kes töötas eelnevalt Järva-Jaani keskkoolis laulmise ja eesti keele õpetajana. Teise õpetajana jätkas tööd Mare Liiva. Helve võttis üle kõik ema kohustused ja andis nüüd kõiki õppeaineid peale kehalise kasvatuse. Mare oli spordielu eestvedaja ja Helve tegeles muusikaga. Naaberkoolidega korraldati spordivõistlusi, tehti erinevaid matkasid näiteks Norra allikatele ja Väinjärvele ning toimusid koolisisesed kabevõistlused. Lisaks käidi ekskursioonidel Tallinnas ja Tartus, külastades erinevaid muuseume ja vaatamisväärsuseid. (Aan, 2010; Vao Algkooli kroonika, 1957–2004)

1961. aastal avaldati ajalehes Võitlev Sõna V. Veltbachi artikkel, milles ta kirjeldas õppimistingimusi Vao Algkoolis: „Vähe on materiaalet abi andnud Vao Algkoolile Vao kolhoos. Üldse jätab Vao Algkool kurva mulje, õpilased on kokku surutud remontimata ruumidesse, katus jookseb läbi, põrandad kulunud. Kuhu on siin jäänud Eesti NSV Ministrite Nõukogu vastava määruse täitmine, mis näeb ette kooliruumide vabastamist õpilaste käsutusse? Samal ajal kasutatakse niigi kitsaid koolirume kinoetendusteks, igasugusteks koosolekuteks jne. Võib olla ka seetõttu jätavad ruumid kasimata mulje. Edasi, miks jäi täitmata šeffide lubadus ehitada 15. augustiks Vao koolile uus kaev ja garanteerida õpilastele koolis soe lõunasöök? Mööda minna ei saa ka teedest kooli juures. Vao kool on nagu saareke, mille juurde viivad teed on mudajõekesed. Vao kolhoos lubas garaaži territooriumi väravatega eraldada kooli juurde viivast teest, see lubadus on aga täitmata. Huvi nende teede vastu peaks tundma ka Paide Teedevalitsus.“ (Veltbach, 1961)

1962. aasta suvel tehti koolimajas 1000 rubla väärtuses kapitaalremont, mille käigus pandi saali ja klassidesse uued põrandad, ehitati õpetajate korterisse uued ahjud ja pliit, ruumides valgendati laed ja värviti seinad. Lisaks värviti koolimaja väljastpoolt. Järgmisel kevadel rajati kooliaeda kiviktaimla ja istutati magesõstra hekk, mis kolhoosi masinatega kahjuks osaliselt maha sõideti. Õpetajad ja õpilased hoolitsesid ühiselt koolimaja ümbruse eest (Joonis 10). Suvel ehitati kolhoosis survekaev ja ka kool sai endale uue kaevu. Õpilaste tasuta toitlustamiseks kasutati eelarves olevaid erivahendeid ja kolhoosilt saadud tasuta piima. Lisaks aitas kolhoos kooli ka küttevoo ja muude majandusküsimustega. (Vao Algkooli kroonika, 1957–2004)

Joonis 10. Vaade koolimaja esisele (Vao Algkooli fotokroonika, 1945–1974)

Igal aastal korraldati koolis nääripidu, kus lauldi, tantsiti rahvatantse, esitati erinevaid näidendeid ja loeti luuletusi. Mõnel aastal tähistati lisaks veidi suuremalt erinevaid tähtpäevi, kus lapsed katsid ise teelaua ning kutsusid vanemad külla ja esinesid neile. Kevaditi toimus kevadpidu, kus õpilased esinesid õppeaasta jooksul õpitud etteastetega. Koolis oli väga olulisel kohal sporditegevus. Spordivõistlustel said õpilased alati häid kohti. Õppeaasta jooksul korraldati mitmeid suusa- ja jalgsimatku (Joonis 11). Lastevanemate koosolekutel arutati kooliga seotud muresid ja aktuaalseid teemasid. Suvel pidid kõik õpilased töötama kooliaias ja Vao kolhoosis, mis 1964. aasta veebruaris nimetati Koeru sovhoosiks. Tasuta koolitoidu saamiseks pidid vanemad kui 12aastased õpilased töötama suvel vähemalt 25 päeva. (Vao Algkooli kroonika, 1957–2004)

Joonis 11. Suusatajad (Vao Algkooli fotokroonika, 1945–1974)

1964. aasta sügisel vähenes õpilaste arv järsult ja seetõttu hakkas kool töötama ühe klassikomplekti ja ühe õpetajaga. Koolis oli ainult kolmteist õpilast ja lahkus õpetaja Mare Liiva, mistõttu kooli juhtis ja kõiki tunde andis edasi Helve Kukk. Novembrist hakati õpetajatele maksma 30% võrra kõrgemat palka. Õpetajad, kes elasid koolimajas tasuta, pidid hakkama üüri maksma. Õpetaja Helve, kelle korteri pind oli 50 m², pidi maksma selle eest 6,35 rubla. Saadud üürisummade eest lubati teha koolimajas remonti. Järgmisel aastal asfalteeriti koolimaja ümbrus ja Koeru sovhoosi keskuse teed. Suvel hakati planeerima Koeru sovhoosi lastepäevakodu Vao kooli parki. (Vao Algkooli kroonika, 1957–2004)

1965. aasta sügisest tõusis õpilaste arv viie võrra ja kool muutus taas kahekomplektiliseks, tagasi tuli õpetaja Mare Liiva. Valmis õppeaasta jooksul ehitatud lasteaiahoone (Joonis 12), mis alustas tööd juulis, kuid avamine toimus 13. augustis. Lasteaias oli kaks rühma, kus lapsed olid ööpäevaringselt esmaspäevast-reedeni. Lasteaias saadud ettevalmistus muutis koolitöö kergemaks. (Vao Algkooli kroonika, 1957–2004)

Joonis 12. Koeru sovhoosi lasteaiahoone (Vao Algkooli fotokroonika, 1945–1974)

Kuuekümnendate lõpus valmis Vaol uus kauplus-söökla, kus kooliõpilased hakkasid käima söömas. Koeru sovhoos andis tasuta söögi kõikidele lastele, kes suvel sovhoosis töötasid. Õpilasi tuli kooli võrreldes eelmiste aastatega rohkem. Kõik õppeprogrammid said täidetud ja distsipliiniga probleeme ei olnud, kuigi talvel külmade ilmade korral õppetööd koolis läbi viia ei saanud. Õpetajad hakkasid palka saama kaks korda kuus. Dekreetpuhkusel olnud õpetaja Maret asendasid Koeru koolist raamatukogu juhtaja Elle Tuiken ja õpetaja Eha Kuusk. Kooliaia ümber ehitati uus tara, mille jaoks saadi vajalik materjal sovhoosist. Tänu sovhoosi abile toimusid tasuta väljasõidud teatritesse,

muuseumidesse ja loomaaeda ning oli võimalus käia kakskümmend korda ujumas Türi uues siseujulas. Koos sovhoosi abiga tegid õpetajad kooliruumides sanitaarremondi. (Vao Algkooli kroonika, 1957–2004)

Vao koolis ei olnud õpilastega eriti õnnetusi juhtunud, kuid 1969. aasta kevadel kukkus üks esimese klassi poiss kooli saalis rööbaspuudelt nii, et selle tagajärjel oli tal selgroomurd. Õpilane pidi kaheksa nädalat lamama haiglas ja istuda ei tohtinud kuni sügiseni. (Vao Algkooli kroonika, 1957–2004)

1970. aasta sügisel mindi üle ainesüsteemile ja neljas klass viidi Koeru kooli. Kool töötas 3-klassilisena. Udeva Algkooli sulgemise tõttu suurenes mõnevõrra Vao kooli õpilaste arv. Esimene klass töötas üksikklassina ning teine ja kolmas liitklassina. Rakendus uus keskkooli põhimäärus, mille järgi kuulusid kõik lapsed, kes septembris seitsmeaastaseks said, koolikohustuse alla. Lisaks anti võimalus tuua koolivaheaeg märtsikuu algusesse. Sellel olid nii head kui halvad küljed. Vaheaeg sai korraldada suusavõistlusi, kuid seetõttu muutus neljas õppeveerand liiga pikaks. (Aan, 2010; Vao Algkooli kroonika, 1957–2004)

1972. aastal võeti osa Tallinnas toimunud lauluvõistlusest „Entel-Tentel“. Suvel uuendati sovhoosi kulul osaliselt kooli saali ja mõlemad trepid. Sügisel alanud õppeaasta alguses olid õpetajad endised, kuid õpetaja Helve tervise halvenemise tõttu tuli Müüslerist asendusõpetajaks Ruth Nuder. Jaanuarist alates töötas koolis ajutiselt direktorina Mare Liiva, õpetajana Ruth Nuder ja muusikaõpetajana vähendatud koormusega Helve Kukk. Lisaks koolile oli Helve veerandkohaga muusikaõpetaja ka lasteaias. Kooli juures töötas koolieelikute rühm, mis käis koos kaks korda kuus. Koolivaheaeg viidi märtsi algusest tagasi märtsi lõppu. (Aan, 2010; Vao Algkooli kroonika, 1957–2004)

Järgmisel õppeaastal sai direktori ametisse taas Helve Kukk, andes lisaks tunde esimeses klassis. Teise õpetajana töötas endiselt Mare Liiva. Neljandal õppeveerandil läks Helve haiglasse ja teda tuli aasta lõpuni asendada lastepäevakodu juhataja Endla Allingu. Koolipidusid (Joonis 13) korraldati aastas tavaliselt kolm: esimene koolipäev, nääripidu ja kevadine lõpupidu. Lisaks korraldati naistepäeva puhul emadele pühendatud pidu. (Vao Algkooli kroonika, 1957–2004)

Joonis 13. Õpilased esitavad Läti rahvustantsu (Vao Algkooli fotokroonika, 1945–1974)

1976. aasta sügisel alustati õppetööd suvel remonditud koolimajas, mis oli ka väljastpoolt värvitud. Teine klass sai endale kõigis õppeainetes uued õpikud. Igal aastal toimusid vastlapäevavõistlused Mullamäel. Uue traditsioonina hakati korraldama perepäeva, kus emad ja isad said veeta koos lastega koolis lõbusa õhtu. Laste kaetud oli kohvilaud ja nad esinesid vanematele. (Vao Algkooli kroonika, 1957–2004)

Kaheksakümnnendate alguses lasi Koeru sovhoos valmistada klassiruumidesse seinakapid. Enne tundide algust hakati tegema lastele võimlemist, et rüht ja tervis parem oleks. Kuigi rühti see palju ei parandanud, arendas see õpilastes rütmitunnet ja lapsed ei olnud enam nii tihti haiged. Suvel käisid lapsed korjamas ravimtaimi ja seeni ning enamasti koguti neid rohkem, kui oli plaanitud. Kolmandas klassis viidi läbi igal aastal tasemetöö, mille tulemused olid head. Endiselt oli traditsiooniks teha klassi-, koolipere- ja lõpetajate ühispile (Lisa 5). (Vao Algkooli kroonika, 1957–2004)

1986. aastal muudeti kool taas 4-klassiliseks seoses 6aastaste laste kooliminekuga. Kuueaastaseid lapsi koolis ei hinnatud. Samal aastal loodi kooli juurde pikapäevarühm, kus töötas kasvatajana Kersti Verrev ja hiljem Maie Jõgiste. Kooli kantseleist sai väikelaste mängu- ja magamistuba, kuhu sovhoos ostis põrandale vaiba ja andis voodipesu. Lapsi toitlustati pikapäevarühmas kaks korda. Kuueaastased magasid lõunaund ja pärast söömist oli 45-minutiline õppimise tund, millele järgnesid mängud, õppekäigud ja matkad. Pikapäevarühma töö lõppes õhtul kell viis. Sügisel korjasid lapsed

100 kg tammetõrusid ja andsid need Tallinna loomaaiale. (Aan, 2010; Vao Algkooli kroonika, 1957–2004)

1988. aastal läks koolijuhtaja Helve Kukk pensionile ja tema asemel jätkas Mare Liiva. Õpetajaks tuli Väätsalt noor pedagoog Anneli Mand (Jõesalu). Uus õpetaja saavutas õpilastega hea kontakti ja lapsed võtsid ta kiiresti omaks ning hoidsid väga. Helve Kukk läks küll pensionile, kuid andis koolis endiselt koorilaulutunde ja aitas igati koolipere nii nõu kui ka jõuga. Koolitöös toimusid veel mõned muudatused: õppeaasta jaotati trimestriteks; tunnistused anti õpilastele 1. detsembril, 1. märtsil ja õppeaasta lõpus ning talvine koolivaheaeg algas jõuludega ning kestis kaks nädalat. Sovhoos tellis projekti, et alustada koolis kapitaalremondiga ja lõpetada see 1990. aastal, kui koolil oli 150. juubeliaasta. (Aan, 2010; Vao Algkooli kroonika, 1957–2004)

1989. aastal tuli esimesse klassi palju lapsi ja sellest ajast pidid olema kuueaastased eraldi klassis, mistõttu vajati kooli uut õpetajat. Esimese klassi juhatajana asus tööle Tiina Sireli, õppides samal ajal Tallinna Pedagoogikakooli kaugõppes. Sovhoos andis kolm lasteaiaruumi koos omaette sissepääsu ja esikuga esimesele klassile. Alates 1990. aastast töötas kool kahes majas: teine, kolmas ja neljas klass vanas koolihoones ja kuueaastaste esimene klass lasteaia ruumides. Komisjon koos õpetajatega hakkas tegelema ettevalmistustega kooli 150. juubeli tähistamiseks. (Vao Algkooli kroonika, 1957–2004)

2.2. 150. aasta juubeli tähistamine

Vao Algkool tähistas 1990. aasta 28. juulil 150-aastaseks saamist kontsert-aktusega. Külalisi tuli juubelile palju. Aktus algas lipu heiskamisega, mida tegid kooli vilistlane Arnold Haavasalu ja endine õpetaja ja koolijuhtaja Olümpiada Pikkpärg. Kooli ajaloost pidas kokkuvõtliku kõne endine õpetaja ja koolijuhtaja Helve Kukk. Pidulisi tervitas Eugen Künnapuu, kes oli Vao kooli aastatel 1922–1931 juhtinud Viktor Künnapuu pojapoeg. Kooli aastapäeva mälestuseks istutati kooliaeda mälestus-tamm Konstantin Pätsi kroonimist tähistavast tammest läände. Tänaati ka praeguseid ja endiseid õpetajaid ja koolijuhte (Joonis 14). Pärast aktust liiguti üheskoos Koeru surnuaeda, kus mälestati endiseid õpetajaid ja õpilasi lilledega ja küünalde süütamisega. Juubeli korraldamist toetas Koeru sovhoos. (Vao Algkooli kroonika, 1957–2004; Vao Algkooli fotokroonika, 1983–1998)

Joonis 14. Vao kooli õpetajad (Aan, 2010)

2.3. Koolielu 90ndatel

Õpilaste arv koolis oli umbes kolmkümmend ja õpetajatena töötasid Helve Kukk, Anneli Mand ja Mare Liiva. 1990.–1991. õppeaastal oli koolis kollatõbi ja lapsed, kes haiglasse sattusid, olid pärast pikka aega kehalistest pingutustest vabastatud. Lisaks jäid paljud üritused ja esinemised koolis kollatõve tõttu ära. 1991. aasta märtsis läks Vao kool koos Väinjärve kooliga kohaliku omavalitsusorgani haldamise alla. Järgmisel õppeaastal jäi õpetaja Anneli Mand lapsehoolduspuhkusele ja tema asemel tuli kooli Malle Lahi, kes oli varem töötanud algklassiõpetajana Jõgeval ja Kohtla-Järvel. Vaol hakkas ta juhatama kolmandat klassi. Kool töötas kolmekomplektilisena: esimene ja kolmas klass olid üksikklassid ning teine ja neljas liitklass. (Vao Algkooli kroonika, 1957–2004)

1992. aasta sügisest ei olnud koolil enam pikapäevarühma, sest lapsi, kes seal käisid, oli vähe. Kolmandas klassis alustati saksa keele õpetamist, mida tuli õpetama Epp Talvik. Järgmisel aastal vähenes õpilaste arv ja kool töötas jälle kahekomplektilisena ühes majas ning üks õpetajakoht koondati. Koolitoit valmistati lasteaias, mille töid kooli õpetajad ja koristajad. Lapsevanemad olid toitlustusega väga rahul, sest toit oli maitsev ja odav. Koolimaja koristajaks, kütjaks ja majahoidjaks oli Aet Kool. (Vao Algkooli kroonika, 1957–2004)

1994. aasta sügisel avaldas lapsehoolduspuhkusel olnud Tiina Sireli soovi tagasi tulla, mistõttu lõpetati tööleping õpetaja Malle Lahiga. Epp Talvik hakkas lisaks õpetama teises ja neljandas klassis emakeelt, kunsti, joonestamist ja tööõpetust. Õpilaste toitlustamisel oli endiselt abiks lasteaed ning kõik õpilased pidid kooli tooma koti kartuleid ja pooleliitriise purgi moosi. Õpetaja Tiina Sireli läbis Tallinnas tantsujuhtide kursuse ja õpetas nüüd koolis kolmanda ja neljanda klassi õpilastele rahvatantsu. Õpilased korrastasid kooli ümbrust ja töötasid kooliaias, kus kasvatati põhiliselt lilli ja ravimtaimi, mida viidi apteeki ning kasutati ka koolis tee tegemiseks. (Vao Algkooli kroonika, 1957–2004)

1995. aasta novembris kehtestas Koeru vallavolikogu valla koolide koolipiirkonnad. Vao Algkooli piirkonda kuulusid Vao, Abaja, Valila, Koidu-Ellavere ja Merja külad. (Raudsepp, 1995)

1996. aasta suvel sai Vao kool maakonna algkoolide heakorrakonkursil kolmanda koha ja preemiaks 600 krooni. Samal suvel uuendati kooli elektrisüsteem, tänu millele valgustus klassides muutus palju paremaks. Koolist lahkus tervise tõttu koristajatädi Aet Kool ja teda tulid järgmisest õppeaastast asendada majahoidjana Õilme Määrmann ning kütja ja koristajana Viivi Kanal. Klassiruumid ei võimaldanud esimest klassi liita ühegi teise klassiga ja seetõttu pöörduti vallavalitsuse poole palvega taastada üks õpetajakoht. Palve rahuldati ja Epp Talvik hakkas teise ja kolmanda klassi juhatajaks ning kool töötas uuesti kolmekomplektilisena. Neljas klass (Joonis 15) alustas üksikklassina ja nende klassiruumiks sai saali kõrval olev ruum, mida kasutati varem laste mängutoana. Kool sai endale grafoprojektori ja videopleieri, loodusõpetuse- ja laulutundides kasutati videokassette. Suvevaheaja alguses ehitati ümber kooli tualettruumid ja lõpuks saadi lahti külmast kuivkäimlast. Kööki ja tualettruumidesse toodi vesi ning paigaldati kanalisatsioon, lisaks pandi tualetti soojaveeboiler ja elektriradiaator. (Vao Algkooli kroonika, 1957–2004)

Joonis 15. Neljas klass koos õpetaja Mare Liivaga (Vao Algkooli fotokroonika 1983–1998)

Paljudel õpilastel oli probleem kirjutamise ja lugemisega, mistõttu pöörduti Koeru Keskkooli ja vallavalitsuse poole palvega saada kooli tööle logopeed. 1998. aasta jaanuarist asuski kooli tööle logopeed Evi Saar, kelle juures käis kuus õpilast. Aasta lõpus istutas neljas klass koos õpetaja Epp Talvikuga parki noori pärnapuid. (Vao Algkooli kroonika, 1957–2004)

1998. aastal kaotati Koeru vallavolikogu määruse alusel kõik valla algkoolid ja ühendati lasteaedadega. 1. augustist alustas tööd Vao Lasteaed-Algkool, mille juhatajaks sai Ilme Liiva, kes oli väga energiline ja töökas. Õppetöös sisuliselt muutuseid ei olnud, kool jäi endiselt vanasse hoonesse ja lasteaed oma majja. Kool toimis kahe klassikomplektiga, klassijuhatajateks oli Epp Talvik ja Mare Liiva. Õpetaja Tiina Sireli asus tööle lasteaiakasvatjana ja andis teises ja kolmandas klassis kunsti ja tööõpetuse tunde. Vallavolikogu kinnitas kunstiõpetuse õppevahendite maksumuse. Koeru ja Vao koolide hinnaks määrati kahe nädalatunni korral 80 krooni õppeaastas ja ühe nädalatunni korral 40 krooni. See tähendas, et lastevanematel ei olnud enam vaja muretseda töövahendeid kunstiõpetuse tunni tarbeks. Muusikaõpetajana töötas endiselt Helve Kukk nii lasteaias kui ka koolis. Muudatuseks oli aga see, et kolmandast klassist hakati saksa keele asemel õppima inglise keelt, mida hakkas andma Koeru kooli inglise keele õpetaja Eve Aedla. (Vao Algkooli kroonika, 1957–2004; Raudsepp, 2001)

Tänu Ilme Liiva aktiivsusele sai kool endale esimese arvuti ja värviteleri. Enam ei toodud toitu koolimajja. Õpilased käisid ise söömas lasteaias majas. Kooli hakkas kütma Malle Kopti ja majahoidjaks oli Jaan Liiva. Kool sai järgmisel õppeaastal juurde veel kaks arvutit. Kolmandale ja neljandale klassile hakkas arvutiõpetust andma õpetaja Epp. Esimene ja teine klass hakkasid käima kord nädalas Tarbja Lasteaed-Algkoolis ujumas. (Vao Algkooli kroonika, 1957–2004)

2.4. Koolielu sajandi alguses

2000. aasta suvel tähistati kooli 160. sünnipäeva. Peo eestvedajaks oli kooli vilistlane Uno Aan ja ettevalmistustega alustati juba aprillis. Juubelipidustus otsustati korraldada koos Vao küla päevaga jaanilaupäeval, 23. juunil. Külalisi tervitasid Koeru valla esindaja Annika Aava, Vao külavanem Väino Liiva, kooli vilistlane Arnold Haavasalu ja folklaulja Thea Kristal. Olev Veilberg esitas tervituslaulu, millele järgnes Vao meesansamblilt ilus laul Aino Linnase juhatusel. Õhtu lõpetas Vao seltsimaja näitering etendusega. (Aan, 2010; Vao Algkooli kroonika, 1957–2004)

Õpilaste arv vähenes, 2000. aasta sügisel oli koolis ainult 18 last. Inglise keelt hakkas õpetama Anneli Kerem, kes oli äsja lõpetanud Koeru Keskkooli. Teisel poolaastal andis inglise keelt Koeru

kooli huvijuht Kirsika Ilmjärv (Kaju). Koolijuhataja Ilme Liiva oli valla volikogu liige ja seepärast hästi kursis vallavalitsuse tegemistega. Tänu sellele oli koostöö kooli ja vallavalitsuse vahel hea. Kooli hakkas kütma Maret Mihkelson ja hiljem Silvi Grandberg. Koolis tähistati tähtpäevi: sügisel toimus avaaktus, millest võttis osa vallavanem; mihklipäeva puhul korraldati lasteaia õues mihklilaat, kus lapsed ostsid ja müüsid mänguraha eest; õpetajapäeval andsid tunde Vao kooli vilistlased, kes õppisid Koeru koolis; hingepäeval külastas kooli pastor, kes rääkis hingedest, headusest ja andestusest; isadepäeva tähistati perepäevana Vao seltsimajas; kadripäeval toimus koos lasteaialastega karneval; jõuludel peeti jõulupidu ning käidi vaatamas jõuluetendust; Vabariigi aastapäeva aktusel toimus etlejate konkurss, kus loeti teemakohaseid luuletusi; vastlapäeval kelgutati Mullamäel ning õppeaasta lõpus toimus lõpupidu. Lisaks käidi ekskursioonidel Siimusti keraamikatehases, Paide leivakombinaadis, Elistvere loomapargis ning Palamuse, Luua ja Sagadi mõisakompleksides. Käidi vaatamas erinevaid teatrietendusi, tehti erinevaid matku, võisteldi spordipäevadel ja võistlustel, osaleti Koeru kevadjooksul, peeti kabe- ja koroonaturniire ning kooli külastasid erinevad inimesed näidendite ja muude etteastetega. Vao koolis oli õpilastel rohkesti lõbusaid tegevusi peale õppetöö ja lastele meeldis koolis käia. (Vao Algkooli kroonika, 1957–2004; Viljat, 2001)

2002. aasta kevadel käis koolis pargikujundaja, kes andis soovitusi selle arendamiseks. Mai lõpus istutati parki kolm Siberi nulgu. Harjutati Koeru valla tantsupeoks ja folkloorikavas esinemiseks, tantsud õpetasid selgeks Ülle Jääger ja Epp Talvik ning folkloorikavas esines ka Helve Kukk. Järgmisel õppeaastal hakkas inglise keelt õpetama Reeli Allika. Kooli püsijäämine oli küsimärgi all ja selletõttu jäi suvel tegemata sanitaarremont. Kõik õpilased käisid esimesel poolaastal hamba- ja perearsti juures kontrollis. 2003. aasta kevadel said lõpetajad kingituseks kooli sümboolikaga T-särgid. Kool sai enne kooliaasta lõppu uue printer-koopiamasina, mis oli väga vajalik, sest enne pidi koopiategemiseks käima vallamajas. (Vao Algkooli kroonika, 1957–2004)

3. VAO KOOLI SULGEMINE

2003. aasta 1. septembril algas õppetöö Vao Algkoolis viimast korda. Õppeaastat alustas kool neljateistkümne õpilasega. Esimesse klassi astus neli õpilast, kes said endale Riigikogu naiskomisjoni liikmete poolt UNICEF-i projekti raames kingitud Mõmmi lugemikud. Neljandal veerandil andis inglise keelt Koeru Keskkooli õpetaja Rita Õunapuu. Õpilasi toitus tasuta endiselt lasteaiaruumides – toidud olid maitsvad ja mitmekülgsed. (Vao Algkooli kroonika, 1957–2004)

16. septembril toimunud lastevanemate kohtumisel Koeru valla juhtidega arutati kooli tulevikku. Õppeaasta möödus tavapäraselt, rohkete õppekäikude ja esinemistega. Kooli lõpuaktusel õnnitleti lõpetajaid, Vao Lasteaed-Algkooli tublisid vilistlasi ning kooli töötajaid hinnaliste raamatutega. Kooli viimane kiituskiri anti Indrek Mihkelsonile. Kooli trepil tehti viimane õpilaste ja õpetajate ühispilt (Joonis 16). Kõik õpilased jätkasid õppimist järgmisel õppeaastal Koeru Keskkoolis. (Raudsepp, 2003; Raudsepp, 2004; Vao Algkooli kroonika, 1957–2004)

Joonis 16. Viimane ühispilt (Aan, 2010)

2004. aasta jaanuaris toimus hoolekogu koosolek, kus arutati asjaolusid, mis kaasnesid kooli sulgemisega. Murekohtadena toodi välja järgmised probleemid:

- kui kool kaob, siis küla atraktiivsus väheneb ja jääb tühjaks;
- maja mahamüümine ei päästa maja lagunemisest;
- kui müüdud maja jääb tühjalt ootama, lõhutakse see ära;
- Koeru kool saab seoses Vao kooli sulgemisega pearahad endale;
- kui bussid tuisuga ei liigu, siis kuidas saavad lapsed kooli, kui suuremadki lapsed ei oska teel liigelda, siis väiksemad ammugi mitte;
- lapsevanemad peavad ise vaatama, kuidas esimese klassi laps koju saab, ja see on rahaliselt suur kaotus;
- väiksemas koolis tegeletakse lastega rohkem;
- lasteaia kaugelt juhtimine ei ole reaalne.

Koosolekul otsustati esitada volikogule järgmised ettepanekud ja küsimused:

- kooli sulgemine ei ole vajalik, sest laste arv kasvab lähitulevikus;
- vald ei säästa tegelikult sellega midagi, kui kool suletakse;
- avada tuleks uued bussiliinid. (Veilberg, 2004)

Kooli sulgemine oli paljudele ootamatu ja arusaamatu. Koolijuhataja Ilme Liiva mainis, et järgmisel sügisel oleks koolis olnud juba 18 õpilast. Vaatamata sellele, et Vao kool oli kooliharidust andnud juba 164 aastat ja õpilaste arv endiselt kasvas, kooli tegevus lõpetati. Õpetaja Helve Kukk lootis, et Vaole tuleb uusi elanikke ja kool avatakse taas. Tema kirjeldas Vao kooli nii: „See oli inimsõbralik kool, kus tegevust leidsid alati kõik õpilased.“ Ka lapsevanemad ei olnud sulgemise üle õnnelikud. 1. septembril Vaol kooliteed alustama pidanud lapse ema avaldas oma kurbust: „Minul on küll kohe südamest kahju, et kool kinni pandi, siin olid head õpetajad ja koolimaja kodu ligidal.“ Koeru vallavanem Jaago Kuriks aga ütles, et volikogus vastu võetud arengukavas on kirjas, et valda jääb üks kool ja lisas, et Vao on Koeru Keskkoolist vaid kolme kilomeetri kaugusel, nii et lastel kooli jõudmisega muret pole. (Postimees, 2004)

Kooli vilistlase Uno Aani poolt koostatud raamatus „Mälestuskilde Vao, Tammiku, Kalitsa küladest“ on talletatud Vao kooli kõikide lõpetajate nimed aastatest 1923–2004 ning meenutused kooli direktoritest, õpetajatest ja õpilastest. Samuti kümne Vao kooli juhtinud koolijuhatajate nimed ja tööaastad (Lisa 6).

Pärast Vao Algkooli sulgemist sai lasteaiast Koeru lasteaia üks osa ehk filiaal. Vao mõisahoone pandi müüki hinnaga 500 000 krooni ja saadud raha eest planeeriti remontida Vao lasteaed. Esialgne

mõisa kinnistu avalik müügipakkumine ei toonud ostjat ja edaspidi kasutati kinnisvara büroode abi. Mõisas asunud raamatukogu koliti lasteaiahoonesse. (Raudsepp₁, 2004; Raudsepp₂, 2004; Raudsepp₃, 2004; Raudsepp₅, 2004)

Kooli sulgemise järel seisis koolimaja kolm aastat tühjana. Hoone oli heas korras ja külarahva poolt armastusega hoitud. Uksed ja aknad olid ees, kuid eterniitkatus paistis juba läbi ja ei olnud enam kindel, kaua puithoone vastu peab. Saali ja söögitoa lagedes oli sees seen ja saalis osa lage sisse vajunud. 2007. aastal ostis mõisa koos oma kunstiõppejõust naise Heli Tuksamiga Aldo Tamm. Sama aasta jaaniööl veetsid nad oma esimese öö uues kodus. Perekond taastas mõisa tasapisi, aega ja võimalust mööda selleks, et seal elada ja oma harrastustega tegeleda. Muinsuskaitsealust maja ei saanud ükskõik kuidas korda teha, mistõttu ranged nõuded piirasid pererahva tegutsemisvabadust. 2026. aasta jaanuari seisuga oli Vao mõisahooned (Joonis 17), koos selle juurde kuuluva maaga, kinnisvaraportaalis KV.EE müügis ja mõisa omanikud on kolinud Vaolt Pärnu. (Sammler, 2015)

Joonis 17. Endine koolimaja 2025. aasta sügisel

KOKKUVÕTE

Vao kooli asutas 1840. aastal mõisnik Christoph Bernhard von Breven, tegutsedes esmalt Mihkli talu saunas ja alates 1856. aastast kooliks ehitatud majas. Õppetöö keskendus peamiselt usuõpetusele, lugemisele, kirjutamisele ja arvutamisele. Hariduse kvaliteet paranes pärast koolide ülalpidamise üleminekut valla ja hiljem haridusministeeriumi haldusesse.

1921. aastal koliti kool Vao mõisa härrastemajja, mis parandas oluliselt kooli tegutsemisvõimalusi. Koolist kujunes 6-klassiline algkool. Koolielu arengusse andsid suure panuse mitmed koolijuhatajad ja õpetajad, kelle eestvedamisel elavnes nii haridus- kui ka kultuuritegevus ning suurenes koostöö kohaliku kogukonnaga. Sõja ajal muutusid kooli töötingimused keeruliseks, kuid õppetöö jätkus. 1944. aastal muudeti kool 7-klassiliseks mittetäielikuks keskkooliks.

Aastatel 1950–2004 toimusid koolis mitmed muutused, mis olid seotud haridusreformide, õpilaste arvu kõikumise ja ühiskondlike arengutega. Aastate jooksul muudeti korduvalt kooli 3- või 4-klassiliseks. Koolielu iseloomustasid mitmekülgsed õppe- ja huvitegevused, sealhulgas sport, muusika, näiteringid, ekskursioonid ja pidulikud üritused. Kohaliku sovhoosi ja omavalitsuse abil parandati järk-järgult õppekeskkonda. 1998. aastal ühendati algkool lasteaiaga ja moodustus Vao Lasteaed-Algkool.

21. sajandi alguses vähenes märgatavalt õpilaste arv, mis seadis kooli püsijäämise küsimärgi alla. Samas püüti õppetööd kaasajastada, soetades arvuteid ja uusi õppevahendeid ning pakkudes õpilastele mitmekesist koolielu. 2003. aasta sügisel algas õppetöö Vao koolis viimast korda. Vaatamata kohalike elanike vastuseisule ja lootusele õpilaste arvu kasvule, lõpetati 164 aastat tegutsenud Vao kooli tegevus. Pärast kooli sulgemist muudeti Vao lasteaed Koeru lasteaia filiaaliks ja mõisahoonet pandi müüki. Mõne aasta seisis maja tühjana, kuid 2007. aastal leidis hoone uued omanikud, kes alustasid mõisa järkjärgulist taastamist. 2026. aasta veebruaris on mõisahoonet taas müügis.

Antud uurimistööd saaks jätkata, kogudes endiste Vao kooli juhatajate, õpetajate ja õpilaste mälestusi koolis töötatud või õpitud aastatest.

KASUTATUD MATERJAL

Aan, M. 2015. Koeru legend Uno Aan. Uurimistöõ.

Aan, U. 2010. Mälestuskilde Vao, Tammiku, Kalitsa küladest. Türi: OÜ Saarakiri.

Andmed Järvamaa algkoolide kohta. 1911. Rahvusarhiiv, F 5454, N 1, S 23, lk 16–20.
<https://2cm.es/1iUHh>. 01.12.2025.

Härma, K. 1999. Üks vald läbi kahe vabariigi. Uurimus.

Ilomets, A. 1996. Koeru kultuurielust. Koeru Kaja – mai, lk 3.

Järva Teataja. 1939. Vao Algkooli õpilastele sooja toitu. Järva Teataja – 06. detsember, lk 9.

Järva Teataja. 2014. Kuhu küll need koolid jäid? Järva Teataja – 28. august, lk 6–7.

Järva Teataja. 2018. Vao mõis elab taastamise tähe all. Järva Teataja – 06. september, lk 4.

Järva Teataja₁. 1940. Vao Algkool saab 100-aastaseks. Järva Teataja – 02. august, lk 10.

Järva Teataja₂. 1940. Vao Algkool tähistas 100-a. juubelit. Järva Teataja – 05. august, lk 7.

Kukemilk, A. 1933. Lasteorkester koos juhendajatega Hermann Avent ja August Spirke.

<https://2cm.es/1oOd6>. Rahvusarhiivi fotosüsteem Fotis, EFA.591.3.9630. 07.02.2026.

Kukk, H. 2000. Vao Algkool 160 aastane. Koeru Kaja – juuni, lk 1 ja lk 3.

Maa Hääl. 1940. Vao Algkool 100-aastane. Maa Hääl – 02. august, lk 8.

Maakoht Kooli nr A27. 1934. Eesti NSV Riiklik Ajaloo Keskarhiiv, F 4187, N 1, S 29434.

Muis.ee₁. 1931. Vao Algkool. <https://www.muis.ee/museaalview/242325>. Järvamaa Muuseum, PM F 666:37. 07.02.2026.

Muis.ee₂. Vao mõisa härrastemaja. <https://h1.nu/1iF3W>. 29.10.2025.

Palmberg, E. 1934. Palmberg Erika praktika aruanne. <https://2cm.es/1iUGq>. Rahvusarhiiv, F 2107, N 1, S 190. 10.12.2025.

Pikkpärg, A. 1965. Vao Algkool 125-aastane. Võitlev Sõna – 18. detsember, lk 3.

Postimees. 2004. Kaksikümmend kooli lõi viimast korda lõpukella. Postimees – 05. juuni.

Rahva Hääl₁. 1940. Vao Algkool saab 100-aastaseks. Rahva Hääl – 31. juuli, lk 8.

Rahva Hääl₂. 1940. Vao Algkooli 100 a. juubel. Rahva Hääl – 05. august, lk 9.

Raudsepp, M. 1995. Valla koolidele koolipiirkondade kehtestamine. Koeru Kaja – november, lk 2.

Raudsepp, M. 2001. Juunikuu vallavolikogu. Koeru Kaja – juuli, lk 3.

Raudsepp, M. 2003. Head uudised. Koeru Kaja – oktoober, lk 1.

Raudsepp₁, M. 2004. Aprillikuu volikogu istung. Koeru Kaja – mai, lk 2.

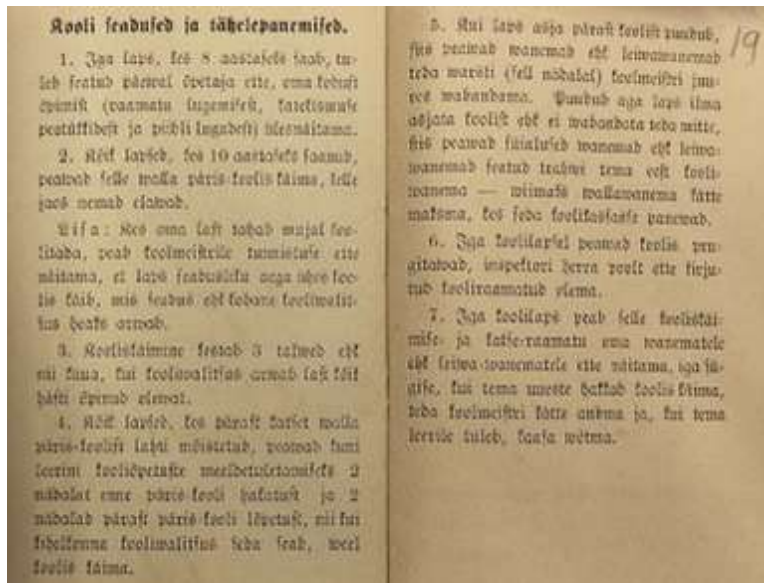
Raudsepp₂, M. 2004. Juunikuu vallavolikogu istung. Koeru Kaja – juuli, lk 2.

- Raudsepp³, M. 2004. Maikuu vallavolikogu istung. Koeru Kaja – juuni, lk 2.
- Raudsepp⁴, M. 2004. Nemad teenisid kiituskirjad. Koeru Kaja – juuli, lk 1.
- Raudsepp⁵, M. 2004. Vallavolikogu augustikuu istung. Koeru Kaja – september, lk 2.
- Rundu, J. 2002. Meenutusi Gunhard-Meelik Rundust. Koeru Keskkooli digiarhiiv.
- Sakala. 1940. Vao Algkool pühitses 100-aasta juubelit. Sakala – 12. august, lk 4.
- Sammler, L. 2015. Vao – mõis, mille pargis kasvab armastuse puu. Kodu – 13. detsember.
- Särg, A. 2023. Järvamaa mõisad. Tallinn: Argo.
- Tulikas, L. 1953. Vao Algkool aeda rajamas. Stalinlik Tee – 22. oktoober, lk 2.
- Vaali, Vao ja Väinjärve mõisa koolilaste teadete ja hinnanguraamatud. 1898–1912. Rahvusarhiiv, F 1236, N 1, S 116.
- Vao Algkooli fotokroonika. 1930–1940. Koeru Keskkooli arhiiv.
- Vao Algkooli fotokroonika. 1945–1974. Koeru Keskkooli arhiiv.
- Vao Algkooli fotokroonika. 1974–1983. Koeru Keskkooli arhiiv.
- Vao Algkooli fotokroonika. 1983–1998. Koeru Keskkooli arhiiv.
- Vao Algkooli kroonika. 1957–2004. Koeru Keskkooli arhiiv, N 1–5, S 1.
- Veilberg, A. 2004. Hoolekogu protokollid. Koeru Keskkooli arhiiv, N 2–10, S 1.
- Veltbach, V. 1961. Meie koolide head ja halvad peremehed. Võitlev Sõna – 21. september, lk 2.
- Viljat, A. 2001. Riikliku järeelvalve akt. Koeru Keskkooli arhiiv, N 2–15, S 1.

LISA 1. KRONOLOOGIA

- 1840 – Vao mõisnik Christoph Brevern asutas Vao külla kooli
- 1856 – Uus koolimaja koliti Vao külla vana Paide maantee äärde
- 1921 – Kool koliti Vao mõisa härrastemajja
- 1922 – Kool muudeti Vao 6-klassiliseks Algkooliks
- 1923 – Väinjärve valla väljatöötatud koolivõrgu järgi pidid Vao Algkoolis käima Vao küla, Koidu, Ellavere ja Vao asunduste lapsed
- 1928 – Kogu mõis anti kooli kasutusse
- 1934 – Maaseadusega riigistatud maadest eraldati Vao kooli otstarbeks maa ja rajati kooliaed
- 1938 – Õpilased istutasid parki tamme Eesti Vabariigi Konstantin Pätsi kroonimise tähistamiseks
- 1940 – Tähistati Vao Algkooli 100. aastapäeva
- 1941 – Lahkusid paljud õpetajad ning järgnes elu Nõukogude ja Saksa võimu all
- 1944 – Kool muudeti 7-klassiliseks ja sai nimeks Vao Mittetäielik Keskkool
- 1948 – Koolis õppis rekordarvuliselt 94 õpilast
- 1950 – Kool muudeti 4-klassiliseks ja nimetati taas Vao Algkooliks
- 1966 – Vao külas avati lasteaiahoone, kus lapsed said ettevalmistuse kooliks
- 1967 – Vao külas avati kauplus-söökla, kus kooliõpilased hakkasid söömas käima
- 1970 – 4. klass viidi üle Koeru kooli ja kool muudeti 3-klassiliseks ning mindi üle ainesüsteemile
- 1986 – Kool muudeti taas 4-klassiliseks, seoses 6aastaste laste kooli minekuga ja tööd alustas pikapäevarühm
- 1988 – Õppeaasta jaotati trimestriteks
- 1990 – Õppetöö toimus kahes majas ja tähistati kooli 150. aastapäeva
- 1992 – Kaotati pikapäevarühm
- 1995 – Koeru vallavolikogu kehtestatud valla koolipiirkondade järgi kuulusid Vao Algkooli piirkonda Vao, Abaja, Valila, Koidu-Ellavere ja Merja külad
- 1997 – Kööki ja tualettruumidesse toodi vesi ja paigaldati kanalisatsioon
- 1998 – Kool liideti lasteaiaga ja nimetati Vao Lasteaed-Algkooliks
- 2000 – Tähistati kooli 160. aastapäeva
- 2004 – Kool Vao külas suleti

LISA 2. KOOLI SEADUSED JA TÄHELEPANEMISED

(Vaali, Vao ja Väinjärve mõisa koolilaste teadete ja hinnanguraamatud, 1898–1912)

1. Iga laps, kes 8 aastaseks saab, tuleb teatud päeval õpetaja ette, oma kodust õppimist (raamatu lugemist, katekismuse peatükkidest ja piibli lugemist) ülesnäitama.
2. Kõik lapsed, kes 10 aastaseks saanud, peavad selle valla päris-koolis käima, kelle jaoks nad elavad. Lisa: kes oma last tahab mujal koolitada, peab koolmeistrile tunnistuse ette näitama, et laps seadusliku aega ühes koolis käib, mis seadus ehk kohane koolivalitsus heaks arwab.
3. Kooliskäimine kestab 3 talve ehk nii kaua, kui koolivalitsus arwab last kõik hästi õppinud olevat.
4. Kõik lapsed, kes pärast katset valla päris koolist lahti mõistetud, peavad kuni leerini kooliõpetuste meeldetuletamiseks 2 nädalat enne päris-kooli hakatust ja 2 nädalat pärast päris-kooli lõpetust, nii kui kihelkonna koolivalitsus seda seab, veel koolis käima.
5. Kui laps asja pärast koolist puudub, siis peavad vanemad ehk leivavanemad teda varsti (sel nädalal) koolmeistri juures vabandama. Puudub aga laps ilma asjata koolist ehk ei vabandata teda mitte, siis peavad süüalused vanemad ehk leivavanemad seatud trahvi tema eest koolivanema – viimaks vallavanema kätte maksma, kes seda koolikassasse panevad.
6. Iga koolilapsel peavad koolis pruugitavad, inspektori härra poolt ette kirjutatud kooliraamatud olema.
7. Iga koolilaps peab selle kooliskäimise- ja katse-raamatu oma vanematele ehk leivavanematele ette näitama, iga sügise, kui tema uuesti hakkab koolis käima, teda koolmeistri kätte andma ja, kui tema leerile tuleb, kaasa võtma.

LISA 3. KOOLIPERE ÜHISPILDID

Ühispilt 1938.–1939. õppeaastal (Vao Algkooli fotokroonika, 1930–1940)

Ühispilt 1939.–1940. õppeaastal (Vao Algkooli fotokroonika, 1930–1940)

LISA 4. KOOLI LÕPUTUNNISTUSED

Araks

ALGKOOLI LÕPUTUNNISTUS

Selle tunnistuse omanik Lembit Eigo
(ees- ja perekonnanime)

õppis 12. septembril 1938. a. kuni 25. märtsini 1944. a.
Vainjärve valla Vao Algkoolis, lõpetas
(kooli haldajate ja kooli nimetus)

algkooli kuue klassi kursuse ja omandas sellega õigused, mis maksvate seaduste ja määrustega on kindlustatud avalikkude algkoolide lõpetajatele.

Lembit Eigo käitumine oli väga hea
(ees- ja perekonnanime)

ja tema edasijõudmine õppeaineis hinnati järgmiselt:

1. Emakeel	<u>hea</u> (4)
2. Saksa keel	<u>väga hea</u> (5)
3. Usuõpetus	<u>väga hea</u> (5)
4. Ajalugu	<u>hea</u> (4)
5. Matemaatika	<u>väga hea</u> (5)
6. Loodusõpetus ja tervishoid	<u>hea</u> (4)
7. Maateadus	<u>väga hea</u> (5)
8. Joonistamine	<u>hea</u> (4)
9. Tööõpetus	<u>väga hea</u> (5)
10. Kehaline kasvatus	<u>väga hea</u> (5)
11. Laulmine	<u>hea</u> (4)

Tunnistuste järgi on Lembit Eigo rahvuselt estlane,
(ees- ja perekonnanime)
Eestl kodanik, sündinud 29. jaan. 1931. a. Vainjärve v.
(sündimise koht)

Vaal 25. märtsil 1944. a.

Nr. 9.

Koolijuhataja: A. Pääring (allkiri)

Oppendukogu liikmed: A. Pääring } (allkirjad)
Ch. Ee }

Araks Eigo
A. Pääring
Koolijuhataja

Vorm nr. 1

Vao Algkooli lõputunnistus (1944)

EESTI NSV
HARIDUSMINISTEERIUM
SEITSMEKLASSILISE KOOLI

LÕPUTUNNISTUS

Selle tunnistuse omanik *Mihkel Lepik*
sünd. *27. oktoober* 1932. a., õppis *16. septembril* 1946. a.
kuni *14. juunil* 1947. a. *Vainjärve valla Vao*
Seitsmeklassilises Koolis, mille kursuse ta lõpetas, omandades sellega seitsme-
klassiliste koolide lõpetanuile kehtivate seaduste ja määrustega ettenähtud
õigused.

Mihkel Lepik käitumine oli *võga hea*
ja tema teadmisi ja oskusi õppeaineis hinnati järgmiselt:

Eesti keel	rahuldav (3)
Vene keel	rahuldav (3)
Võõrkeel (saksa keel)	rahuldav (3)
Ajalugu	rahuldav (3)
Konstitutsioon	rahuldav (3)
Matemaatika	rahuldav (3)
Loodusõpetus	hea (4)
Maateadus	rahuldav (3)
Füüsika	rahuldav (3)
Keemia	rahuldav (3)
Joonistamine ja joonestamine	võga hea (5)
Tööõpetus	hea (4)
Laulmine	rahuldav (3)
Kehaline kasvatus	võga hea (5)

Vao, 14. juunil 1947. a.

Nõ 9

Abrahamson
Direktor.

Õppenõukogu liikmed:

J. J. J.
Ok. Ull

Õppenõukogu sekretär:

Vao 7-klassilise kooli lõputunnistus (1947)

LISA 5. KLASSIPILDID

Helve Kukk õpilastega (Vao Algkooli fotokroonika 1945–1974)

Ruth Nuder õpilastega (Vao Algkooli fotokroonika 1945–1974)

Anneli Mand õpilastega (Vao Algkooli fotokroonika 1983–1998)

Mare Liiva õpilastega (Vao Algkooli fotokroonika 1983–1998)

Epp Talvik õpilastega (Vao Algkooli fotokroonika 1983–1998)

Tiina Sireli õpilastega (Vao Algkooli fotokroonika 1983–1998)

LISA 6. KOOLIJUHATAJAD

Viktor Künnapuu	1921–1931
Anna Salmisto	1931–1932
August Spirke	1932–1934
Hermann Avent	1931–1940
Erik Kurik	1940–1941
Anton Pikkpärg	1941–1957
Olümpiada Pikkpärg	1957–1960
Helve Kukk	1960–1988
Mare Liiva	1988–1998
Ilme Liiva	1998–2004